

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) โดยขั้นตอนการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาสภาพที่เป็นจริงในการจัดการขยะชุมชนของอำเภอแม่สะเรียง
2. สำรวจความต้องการจำเป็นในการจัดการขยะชุมชนของอำเภอแม่สะเรียง
3. การจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม
4. สร้างนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ในการบริหารจัดการขยะเพื่อชุมชน
5. ประเมินผลการมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการขยะชุมชนประกอบด้วย
 - 5.1 การนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติของอำเภอแม่สะเรียง
 - 5.2 ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ในการบริหารจัดการขยะชุมชน
 - 5.3 การมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติของอำเภอแม่สะเรียง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นเตรียมการและการจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม จำนวน 20 คน ประกอบด้วย
 - 1.1 นายกเทศบาล ตำบลแม่สะเรียง
 - 1.2 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่ยวม
 - 1.3 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่คง
 - 1.4 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง
 - 1.5 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานละ 4 คน รวมเป็น 16 คน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลอำเภอแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขวม และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง ซึ่งประกอบด้วย

2.1 กลุ่มข้าราชการอำเภอแม่สะเรียง

2.2 กลุ่มร้านค้า

2.3 กลุ่มสถานศึกษา

2.4 กลุ่มชุมชนตลาดนัด

2.5 กลุ่มโรงแรม

2.6 กลุ่มชุมชนศาสนสถาน

2.7 กลุ่มชุมชนในครัวเรือน

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการนำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย

3.1 ชุมชนนาร่อง บ้านโป่งใน หมู่ 12 เทศบาลตำบลแม่สะเรียง

3.2 ชุมชนนาร่อง บ้านทุ่งพร้าว หมู่ 4 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง

3.3 ชุมชนนาร่อง บ้านหนองป่าแขม หมู่ 10 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง

3.4 ชุมชนนาร่อง บ้านจอมกิตติ หมู่ 13 องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขวม

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การประเมินผลการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

4.1 เทศบาลตำบลแม่สะเรียง

4.2 องค์การบริหารส่วนตำบล แม่ขวม

4.3 องค์การบริหารส่วนตำบล แม่คง

4.4 องค์การบริหารส่วนตำบล แม่สะเรียง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบบันทึก การสนทนากลุ่ม เพื่อเตรียมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะ
2. แบบสรุปผล โครงการจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม
3. แบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการของชุมชนแบบมีส่วนร่วม
4. แบบประเมินการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม
5. แบบประเมินประสิทธิภาพของนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ในการบริหารจัดการขยะ
6. แบบประเมินการบริหารจัดการขยะชุมชนนาร่อง
7. แบบสรุปผลการทบทวนแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยการบูรณาการของหน่วยงานท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้มาจาก 3 ส่วน คือ 1) ข้อมูลการสนทนากลุ่ม จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ จากการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสำรวจความต้องการจำเป็นในการจัดการขยะชุมชนอำเภอแม่สะเรียง 2) ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การประชุมปฏิบัติการ ในการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม 3) ข้อมูลจากการสังเกต การบันทึกและแบบประเมิน เพื่อประเมินผลการมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการขยะชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมาแปลงข้อมูลเป็นรหัสตัวเลขและบันทึกลงในสื่อนคอมพิวเตอร์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมบางประการใช้สถิติพื้นฐาน ร้อยละ (Percentage) และความถี่ (Frequency)

2) ข้อมูลผลการสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและความต้องการที่จำเป็นในการจัดการขยะชุมชนของอำเภอแม่สะเรียงและการมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร และการบริหารจัดการสำหรับการนำแผน

กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรคของการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติและแนวทางการบริหารการพัฒนา เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดหมวดหมู่แล้วสรุปเป็นประเด็นหลัก และพรรณนาข้อความอย่างละเอียด เริ่มจากการทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นแล้วนำข้อมูลที่มีความหมายในกลุ่มกลยุทธ์เดียวกันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน

สรุปผลการวิจัย

สถานภาพการดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ภาพรวมสถานการณ์การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขุม ในอดีตประสบปัญหาหลายด้าน กล่าวคือ ปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นเกินกว่าความสามารถของเทศบาลจะจัดการได้ ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย ปัญหาบ่อขยะเต็ม ปัญหาการร้องเรียนของชุมชนรอบๆ บ่อทิ้งขยะ ปัญหาการต่อต้านของชุมชนที่อยู่ในเขตที่จะสร้างบ่อขยะแห่งใหม่ และเกิดการเผชิญหน้าต่อต้าน จนเข้าขั้นวิกฤติ การดำเนินการกับปัญหาขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขุม ได้นำวิกฤติของปัญหาขยะมาจัดการให้เป็นโอกาสโดยใช้วิธีการจัดการเชิงกลยุทธ์ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการแก้ปัญหา โดยไม่ได้เน้นการเพิ่มปริมาณคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ แต่ใช้วิธีการจัดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Administration) เป็นหลักสามารถพัฒนาจนประสบความสำเร็จและลดปริมาณขยะมูลฝอยได้ ดังผลสรุปการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม อำเภอแม่สะเรียง

คณะทำงานเครือข่ายวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่-ภาคเหนือตอนบน (ABC-UN) นำโดยรองศาสตราจารย์ ดร.ศักดา จงแก้ววัฒนา พร้อมด้วยนักวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เสริมสุข บัวเจริญ นายอำเภอแม่สะเรียง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแม่สะเรียง ปลัดเทศบาลตำบลแม่สะเรียง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนชุมชน ได้เข้าร่วมประชุมโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งได้ผลสรุปดังนี้

1.1 การศึกษาเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

1.3 การนำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่การปฏิบัติ

2. การศึกษาสภาพที่เป็นจริง และสำรวจความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการขยะชุมชน

ด้านข้อมูลพื้นฐานของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน พบว่าในครัวเรือนของประชาชนไม่มีการแยกประเภทขยะ คิดเป็นร้อยละ 59.7 มีการกำจัดขยะในครัวเรือนใส่ถุงรวมกันแล้ววางไว้ตรงจุดทิ้งขยะ เทศบาลจัดเก็บคิดเป็นร้อยละ 71.0 ปริมาณขยะที่เกิดจากครัวเรือนมีปริมาณวันละ 1 – 2 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 54.8 ในครัวเรือนของประชาชนมีถังขยะหรือที่รองรับขยะคิดเป็นร้อยละ 77.1 ประชาชนใช้บริการจัดเก็บมูลฝอยของเทศบาล/อบต.คิดเป็นร้อยละ 69.4 และมีวิธีการกำจัดมูลฝอยครัวเรือนโดยการเผาคิดเป็นร้อยละ 54.5 ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ณ แหล่งกำเนิด โดย ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจคิดเป็นค่าร้อยละมากกว่า ร้อยละ 90

สภาพปัญหาในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในครัวเรือน อำเภอแม่สะเรียง พบว่าปัญหาจากเทศบาล ประชาชนและชุมชนส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และประชาชนตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยพบว่ามีส่วนที่ตอบคำถามยังไม่ถูกต้อง สำหรับทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่เห็นด้วย กับการจัดการขยะ เช่น การแยกขยะเป็นสิ่งจำเป็น ทุกคนควรทิ้งขยะให้ถูกที่จะทำให้ชุมชนน่าอยู่ ขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชน และ ขยะบางชนิดสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก

การปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับ การทิ้งลงถังขยะที่เทศบาลจัดไว้ให้ การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะในชุมชนโดยการทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง การแยกขยะที่สามารถนำไปขายได้แล้วนำกลับไปขายให้ร้านรับซื้อของเก่าหรือรถรับซื้อของเก่าตามบ้าน และ การนำของเก่ามาคัดแปลงเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่อีก ส่วนข้อมูลของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ในด้านข้อมูลข่าวสารและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับทางด้านการลงทุน พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสาร และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับทางด้านการลงทุน

การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ตามหลัก 7Rs ของกรมมลพิษของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง พบว่าส่วนใหญ่การจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลางและระดับมาก เช่น ปฏิเสธบรรจุภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน เช่น การไม่ใช้กล่องโฟมในการบรรจุอาหาร เป็นต้น สามารถคัดแยกขยะที่ยังใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติกใส

กระป๋องเครื่องดื่มต่าง ๆ หลีกเลี่ยงการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการเพิ่มปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน เช่น การไม่ใช้ถุงพลาสติก เป็นต้น และ เลือกใช้สินค้าชนิดเดิมได้ เช่น ผงซักฟอกชนิดเดิม , น้ำยาล้างจานชนิดเดิม

รูปแบบวิธีการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง ส่วนใหญ่มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนเป็นบางครั้ง เกือบทุกวันและบ่อยครั้ง เช่น มีการแยกประเภทสิ่งของที่สามารณนำมาใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น ขวด กระดาษ แก้ว โลหะ พลาสติก ฯลฯ ออกไว้เพื่อนำมาดัดแปลงทำประโยชน์ภายในบ้านได้อีก นำหนังสือพิมพ์ สมุดหนังสือที่ผ่านการใช้แล้วนำมาดัดแปลงทำประโยชน์ได้อีก เช่น พับถุง หรือนำไปแยกขาย เก็บถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ไข่มดโกนที่เสื่อมสภาพ ใส่ถุงขยะห่อมัดชิด ก่อนที่จะนำไปกำจัดเองหรือให้พนักงานจัดเก็บต่อไป และ ทุกครั้งที่มิขยะเปียกขยะแห้งในบ้านจะรวมกันทิ้งในถังขยะใบเดียวกัน เมื่อถังขยะเต็มจึงจะมีการเก็บรวบรวมไปทิ้งในถังขยะใบใหญ่กว่าเพื่อรอการเก็บขนต่อไป

3. ผลการจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมของอำเภอแม่สะเรียง

ดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participating Action Research : PAR) เป็นวงจรการนำเสนอประกอบด้วยการวางแผนการปฏิบัติและสังเกต และสะท้อนการปฏิบัติรวม 3 วงจร โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การระดมสมอง (Brain storming) และกระบวนการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

ภาพรวมของสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คงและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขาม ในอดีตประสบปัญหาหลายด้านกล่าวคือปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น ปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอย ปัญหาบ่อขยะเต็ม ปัญหาการเรียนการสอนของชุมชนรอบๆ บ่อทิ้งขยะ ปัญหาการต่อต้านของชุมชนที่อยู่ในเขตที่จะสร้างบ่อขยะแห่งใหม่และเกิดการเผชิญหน้าต่อต้านอย่างรุนแรง จนเข้าขั้นวิกฤติ เทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คงและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขาม ได้นำวิธีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารจัดการ และสามารถพัฒนาจนประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมได้ ผลการวิจัยสรุปได้เป็นแนวทาง กลยุทธ์การดำเนินงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ได้ดังนี้

1. การกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายคือ
 - 1) การลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนด้วยกระบวนการต่างๆ

2) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ
แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยขนาดใหญ่

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย

2. การกำหนดแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ โดยมีแผนงานหรือโครงการและ
กิจกรรมตามกลยุทธ์ดังนี้

วิสัยทัศน์ : แม่สะเรียงสวยด้วยมือเรา

ประเด็นยุทธศาสตร์ 1 การลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนด้วยกระบวนการต่างๆ

แนวทางปฏิบัติ

1. การคัดแยกขยะมูลฝอยที่สามารถใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ประโยชน์มากที่สุด
2. การส่งเสริมการใช้สินค้าจากวัสดุที่ใช้แล้ว
3. การนำเทคโนโลยีที่สะอาดมาประยุกต์ใช้ในการลดการเกิดของเสีย

**ประเด็นยุทธศาสตร์ 2 เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
และแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยขนาดใหญ่**

แนวทางปฏิบัติ

1. การส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอย
2. การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยบริเวณแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยขนาดใหญ่ซึ่งมี
ประชาชนใช้บริการเป็นจำนวนมาก

ประเด็นยุทธศาสตร์ 3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย

แนวทางปฏิบัติ

1. การสร้างจิตสำนึกด้านการจัดการขยะมูลฝอยให้กับประชาชน
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและตรวจสอบการกระทำผิดกฎหมายด้าน
การจัดการขยะมูลฝอย
3. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น

กลยุทธ์ 1. การลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนด้วยกระบวนการต่างๆ

แผนงาน/โครงการ

- 1.1 โครงการรณรงค์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับกระบวนการแยกขยะกับชุมชน
- 1.2 โครงการจัดตั้งศูนย์รีไซเคิลและธนาคารขยะชุมชน
- 1.3 โครงการสนับสนุนและจัดกิจกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด

กลยุทธ์ 2. เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย

แผนงาน/โครงการ

- 2.1 โครงการก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้และจัดการขยะชุมชน
- 2.2 โครงการก่อสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ สื่อ สิ่งพิมพ์และโปสเตอร์ในการจัดการขยะ

ชุมชน

กลยุทธ์ 3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย

แผนงาน/โครงการ

- 3.1 โครงการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและส่งเสริมการคัดแยกขยะ
- 3.2 โครงการอบรมและสาธิตการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. การนำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่การปฏิบัติ

คณะผู้วิจัย เทศมนตรีเทศบาลตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและตัวแทนชุมชนร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของอำเภอแม่สะเรียง และได้กำหนดผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ/กิจกรรม โดยแต่ละหน่วยงานได้ดำเนินการตามโครงการ/กิจกรรม ที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

1. โครงการรณรงค์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับกระบวนการแยกขยะกับชุมชน
2. โครงการจัดตั้งศูนย์รีไซเคิลและธนาคารขยะชุมชน
3. โครงการสนับสนุนและจัดกิจกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด
4. โครงการก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้และจัดการขยะชุมชน
5. โครงการก่อสร้างนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ สื่อ สิ่งพิมพ์และโปสเตอร์ในการจัดการ

ขยะชุมชน

6. โครงการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและส่งเสริมการคัดแยกขยะ
7. โครงการอบรมและสาธิตการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

5. การประเมินผลการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม อำเภอแม่สะเรียง

5.1 แผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติในการจัดการขยะชุมชน อำเภอแม่สะเรียง โครงการและแผนงานภายใต้แผนกลยุทธ์บรรลุตามเป้าหมาย ยกเว้น โครงการจัดตั้งศูนย์รีไซเคิลและธนาคารขยะชุมชน และโครงการก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้และจัดการขยะชุมชน ยังไม่แล้วเสร็จเนื่องจากมีบางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินการได้

5.2 ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติของการจัดการขยะชุมชน อำเภอแม่สะเรียง จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นบางส่วนในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติของการจัดการขยะชุมชน คิดเป็นร้อยละ 73.97 รองลงมามีส่วนร่วมทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 21.92 และไม่ได้มีส่วนร่วมคิดเป็นร้อยละ 4.11 ตามลำดับ

คณะกรรมการชุมชน เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติของการจัดการขยะชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.35) ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการมีส่วนร่วมคือ ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ ที่ดิน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรม โครงการ แผนงานต่างๆ ความพร้อมของคณะกรรมการชุมชน/องค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการ แผนงานต่างๆ ในการจัดการขยะชุมชน การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับคณะกรรมการชุมชน/องค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดทำกิจกรรม โครงการ แผนงานในการจัดการขยะชุมชน และการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการจัดทำกิจกรรม โครงการและแผนงาน การจัดการขยะชุมชน คิดเป็นค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.52 รองลงมา 2.49 และ 2.48 ตามลำดับ

5.3 ประสิทธิภาพของนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ในการจัดการขยะชุมชนอำเภอแม่สะเรียง

5.3.1 เตาเผาขยะแห้งชุมชน

เตาเผาขยะแห้งชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมขนาด 400 ลิตร เป็นเตาที่ทำจากถังน้ำมัน ขนาด 200 ลิตร กั้นเปิดให้อากาศไหลเข้าผ่านไส้เตาที่สร้างให้เป็นโครงให้อากาศไหลเข้าตรงกลางก้นเตาเพื่อการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ สามารถเผาเศษขยะแห้งประเภทกิ่งไม้ กระจาด ใบไม้ พลาสติกที่ใช้งานไม่ได้ ชาวบ้านสนใจเป็นจำนวนมาก

5.3.2 ถังทำปุ๋ยหมักแบบเติมอากาศ

ถังทำปุ๋ยหมักจากเศษขยะเปียกเติมอากาศ ขนาด 60 ลิตร สามารถผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้เวลา 15 – 30 วัน ซึ่งได้รับความสนใจจากชุมชนในการนำไปใช้

5.3.3 เครื่องย่อยขวดแก้วและเศษแก้ว

เครื่องย่อยแก้ว ขนาด 50 ลิตร สามารถย่อยผสมขวดแก้วได้ในอัตราความเร็วประมาณ 100 ลิตร ต่อ ชั่วโมง

5.3.4 เครื่องย่อยปุ๋ยหมักและเศษใบไม้และผสมปุ๋ย

เครื่องย่อยปุ๋ยหมักและเศษใบไม้และผสมปุ๋ยขนาด 100 ลิตร สามารถย่อยผสมปุ๋ยหมักและเศษใบไม้ได้ในอัตราความเร็ว 300 ลิตร ต่อ ชั่วโมง

5.3.5 สื่อสิ่งพิมพ์โปสเตอร์การคัดแยกขยะ

โปสเตอร์ออกแบบให้เห็นกระบวนการแยกขยะในครัวเรือนและ ชนิดของพลาสติกที่รีไซเคิลได้ นำไปใช้เป็นแบบตัวอย่างให้หน่วยงานท้องถิ่นนำไปขยายผล

6 การทบทวนแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยการบูรณาการ ของหน่วยงานท้องถิ่น อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นายอำเภอ ปลัดอำเภอ เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าร่วมประชุมเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานและแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม จึงได้มีการวิเคราะห์และการปรับปรุงแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ได้กำหนดแนวทางการเพิ่มสมรรถภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอแม่สะเรียง ซึ่ง ประกอบด้วย

สมรรถนะที่ 1 วางแผนการจัดการขยะมูลฝอยด้วยการจัดให้มีแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยระดับเทศบาล/ระดับองค์การบริหารส่วนตำบล

สมรรถนะที่ 2 ลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยการจัดให้มีการดำเนินกิจกรรมลด คัดแยกและนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบ 1 เทศบาล/องค์การบริหารส่วนตำบล 1 รีไซเคิล

สมรรถนะที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยให้ครอบคลุมพื้นที่บริการ

สมรรถนะที่ 4 แก้ไขปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอย โดยการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในลักษณะรวมศูนย์ หรือมีการใช้บริการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยร่วมกันกับ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ใกล้เคียง

สมรรถนะที่ 5 ประสิทธิภาพในการกำจัดขยะมูลฝอย

สมรรถนะที่ 6 เพิ่มรายได้จากการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่เทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขุม ประสบปัญหาในเรื่องของการจัดการขยะ ดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า แท้ที่จริงแล้วปัญหาเกิดจาก ประการแรก คือ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอย คิดว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลจะต้องทำให้กับประชาชน ประการที่สอง เกิดจากประชาชนไม่มีความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรทำให้ขยะมูลฝอยมีปริมาณมากขึ้น ประการที่สาม ได้แก่ประชาชนไม่มีการปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการไม่อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ในครัวเรือน ประการสุดท้าย ระบบการบริหารจัดการแบบราชการ ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานแก้ปัญหาที่เทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คงและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขุม คือ

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุลักษณ์ นิศนันต์ (2541) ที่ศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองหนองบัวลำภู เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและหาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย ผลการศึกษาพบว่าถ้าผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น มีทัศนคติที่ดี ส่งผลให้การปฏิบัติงานของเทศบาลดีขึ้นเนื่องจากได้รับความร่วมมือในการกำจัดขยะมูลฝอย ทำให้ปริมาณมูลฝอยลดลง และสิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของบัณฑิต เอื้อวัฒนกุล ไพฤทธิ์ สุขเกิด (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์วัดคูรีไชยเคิลชุมชนและธนาคารขยะมูลฝอยเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าภาครัฐต้องมีการปรับปรุงบทบาทในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้มีการปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงและนอกจากนั้นให้มีการณรงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อการส่งเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและองค์กรชุมชนให้ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอย ประการสุดท้ายคือส่งเสริมองค์กรชุมชนและท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนและกองทุนสำหรับจัดการเรื่องขยะมูลฝอยให้มากขึ้นจึงจะสามารถป้องกันปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอยได้ในอนาคต

2. การจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร กิจกรรมตามโครงการหรือแผนยุทธศาสตร์ต้องมีลักษณะ ลดปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่ครัวเรือน นำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ หลีกเลี่ยงการใช้มูลฝอยอันตราย การกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบัณฑิต เอื้อวัฒนกุล

กุลและไพฤทธิ์ สุขเกิด (2544) ซึ่งศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์วัดศุรีไชยเฉลิมชนและธนาคารขยะมูลฝอยเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนเสริมกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยในคือโครงการธนาคารขยะมูลฝอยและศูนย์วัดศุรีไชยเฉลิมชน ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้นั้น ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน คุณลักษณะความเป็นผู้นำของชุมชนและระดับความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง

3. การสร้างจิตสำนึกและค่านิยมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงาน โดยเริ่มจากการสร้างแนวร่วม สร้างความเข้าใจ คิดร่วมกัน ทำงานด้วยกัน หน่วยงานสนับสนุนให้ความรู้และสนับสนุนเทคโนโลยี ชุมชนช่วยกันปฏิบัติด้วยกิจกรรมที่ต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์และมีความต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ วงศ์เกษม (2542) ศึกษาการบริหารและการจัดการมูลฝอยโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีเทศบาลเมืองพลอำเภอลพ จังหวัดขอนแก่น ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักความสะอาด โดยให้รู้จักลดปริมาณขยะมูลฝอย จะส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมและเรื่องขยะมูลฝอยได้ในอนาคต

4. การนำเอารูปแบบการบริหารจัดการมูลฝอยเชิงกลยุทธ์ มาใช้เนื่องจากการจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการจัดการที่เน้นถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดการภายในซึ่งมีการเตรียมแผนการดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปหรือตอบโต้ภาวการณ์แข่งขันได้อย่างรวดเร็ว โดยมีการจัดการทรัพยากรให้เหมาะสม โดยที่การจัดการเชิงกลยุทธ์จะคำนึงถึงชุดของการตัดสินใจและการดำเนินการต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพหรือกลยุทธ์ที่จะช่วยให้องค์กรมุ่งสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และนอกจากนั้นการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ยังเปิดโอกาสให้ภาคภาคิต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเข้ามามีส่วนร่วมคิดตั้งแต่เริ่มแรกและพึงคัพจง วัฒนสินธุ์ (2541) กล่าวว่า การบูรณาการภารกิจและความร่วมมือระหว่างกันแล้ว ซึ่งเป็นการร่วมปฏิบัติและร่วมตรวจสอบตามหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นองค์กรที่โปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลอีกด้วย ซึ่งรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกขนาดและทุกรูปแบบ ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล

จากการดำเนินการกับปัญหาขยะมูลฝอยของอำเภอแม่สะเรียง ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คงและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่มวมน ได้นำวิกฤติของปัญหาขยะมาจัดการให้เป็นโอกาสโดยใช้วิธีการจัดการเชิงกลยุทธ์ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการแก้ไขปัญหา โดยไม่ได้เน้นการเพิ่มปริมาณคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ แต่ใช้วิธีการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นหลัก ซึ่งถือว่าการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คงและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่มวมน สามารถบริหารจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมได้ ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลงตามเป้าหมาย ที่ทั้งขยะแห้งเดิมยังไม่เต็มสามารถใช้ต่อได้ มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชนดีมากขึ้น ซึ่งถือเป็นการส่งสัญญาณที่ดีของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและความรับผิดชอบต่อสังคมของคนในชุมชนและสิ่งที่ตามมาอีกก็คือกระแสการต่อต้านคัดค้านจากประชาชนในพื้นที่ไม่ปรากฏ เนื่องจากขยะมูลฝอยไม่ใช่สิ่งที่น่ารังเกียจแต่กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ตอบแทนให้อีกด้วยจากการดำเนินงานนโยบายข้างต้นมีร้านค้าของเก่าในพื้นที่ รองรับหลักการคัดแยกขยะมูลฝอยของเทศบาลได้อย่างทั่วถึง การซื้อขายขยะรีไซเคิลจึงทำได้ง่ายและต่อเนื่อง ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนบรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง เพราะประชาชนมีรายได้เสริมที่หมุนเวียนกลับมาใช้สอยได้ต่อไป วิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเชิงกลยุทธ์ถือว่าการสร้างมิติใหม่ของการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย เป็นการเสริมสร้างทัศนคติเรื่องขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาระบบบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม

1. ความมุ่งมั่นและจริงจังของผู้บริหารระดับสูงในองค์กร
2. การทำงานเป็นทีมที่จริงจังของคณะทำงานที่มาจากหลากหลายหน่วยงาน
3. การมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆที่เกี่ยวข้องเช่นภาคประชาชน องค์กรเอกชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง
4. การสร้างเครือข่ายกับ นักวิจัย นักวิชาการ วิทยากรจากองค์กรอื่น เช่นสถาบันการศึกษา มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและพลังงานที่เข้าไปเป็นตัวกระตุ้นดำเนินการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้โดยการนำหลักการป้องกันมลพิษ (Pollution Prevention) ไปใช้ ซึ่งได้แก่ ลดมลพิษ หรือของเสียให้น้อยที่สุดหรือไม่เสียซึ่งจะทำให้มีของเสียปริมาณน้อยที่ต้องนำไปกำจัด เมื่อของเสียมีปริมาณน้อยการจัดการก็จะง่ายและใช้งบประมาณน้อยในการดำเนินงาน ซึ่งในส่วนของปัญหาขยะมูลฝอยนั้นสามารถทำได้โดยการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำ และการแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ ดังนั้นเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งต้องนำหลักการคิดเชิงกลยุทธ์มาใช้ จึงจะสามารถป้องกันและแก้ปัญหาขยะในระยะยาวได้ซึ่งมีวิธีดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ด้านดังนี้

ด้านที่ 1. ต้องมีการให้องค์ความรู้ด้านวิชาการให้ประชาชนเข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติ

1) การลดปริมาณขยะมูลฝอย (Reduce) โดยการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในแต่ละวันได้แก่

(1.1) ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์ โดยการใช้สินค้าชนิดเดิมใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาทำความสะอาดและถ่านไฟฉายชนิดชาร์จใหม่เป็นต้น

(1.2) เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพ มีหีบบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนานและตัวสินค้าไม่เป็นมลพิษ

(1.3) ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหารและถุงพลาสติก

2) การใช้ซ้ำ (Reuse) โดยการรณรงค์ให้ประชาชนใช้วัสดุสิ่งของต่างๆ ให้คุ้มค่าที่สุดได้แก่

(2.1) การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ เช่นการนำกล่อง ถู มาใช้ประโยชน์ซ้ำๆ กันหลายๆ ครั้ง

(2.2) การนำวัสดุ สิ่งของที่ชำรุดมาซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

(2.3) การนำวัสดุ บรรจุภัณฑ์ต่างๆ มาดัดแปลงตกแต่งแล้วนำมาใช้ประโยชน์ เช่น การนำขวดพลาสติกมาประดิษฐ์เป็นภาชนะใส่ปากกา ดินสอหรือนำมาปลูกต้นไม้

3) การจัดการระบบรีไซเคิลหรือการนำไปแปรรูปเพื่อนำมาใช้ใหม่ (Recycle) โดยการรณรงค์ให้คัดแยกขยะมูลฝอยตามประเภท ทั้งที่บ้าน โรงเรียนและที่สำนักงาน เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์โดยการนำไปขาย สำหรับขยะมูลฝอยขายได้ ขยะเปียก หรือเศษอาหารนำมาทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ

3.1 ประเภทของขยะมูลฝอยที่ต้องการแยก จำแนกได้เป็น

(3.1.1) ขยะอินทรีย์ หรือขยะที่ย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ เช่นเศษวัชพืช เศษอาหาร

(3.1.2) ขยะรีไซเคิล เช่นแก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ

(3.1.3) ขยะย่อยสลายไม่ได้ เช่นเศษหิน ปูน ไม้ โฟม

(3.1.4) ขยะมีพิษ เช่นหลอดไฟ ถ่านไฟฉาย ขวดยา กระป๋องสเปรย์

3.2 การแยกขยะมูลฝอยขึ้นอยู่กับพื้นที่แยกขยะมูลฝอยและความพร้อมในการดำเนินการ เช่น

(3.2.1) แยกเป็น 2 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์และขยะแห้ง

(3.2.2) แยกเป็น 3 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะแห้ง และขยะรีไซเคิล

(3.2.3) แยกเป็น 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะที่ย่อยสลายไม่ได้และขยะมีพิษ

3.3 ถูก/ถึงบรรจุขยะมูลฝอย สำหรับขยะมูลฝอยแต่ละประเภท ควรมีสถานที่แตกต่างกันชัดเจน

(3.3.1) ถูก/ถึงสี่เหลี่ยม รองรับ ขยะอินทรีย์

(3.3.2) ถูก/ถึงสี่เหลี่ยม รองรับ ขยะรีไซเคิล

(3.3.3) ถูกสี่เหลี่ยม/ถึงสี่เหลี่ยมผืนผ้า รองรับขยะที่มีอันตรายหรือเป็นพิษ

(3.3.4) ถูก/ถึงสี่เหลี่ยม รองรับ ขยะที่ย่อยสลายไม่ได้

3.4 จัดระบบการเก็บโดย

(3.4.1) องค์การปกครองท้องถิ่นจัดเก็บเอง โดยการจัดเก็บแบ่งเวลาการเก็บ เช่น หากแยกเป็น 4 ถัง ขยะที่ย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป ให้จัดเก็บขยะย่อยสลายและขยะทั่วไปทุกวัน ส่วนขยะรีไซเคิลและขยะอันตราย อาจเก็บสัปดาห์ละครั้งหรือตามความเหมาะสม

(3.4.2) จัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่าให้ช่วยเก็บขยะรีไซเคิลในรูปของการรับซื้อ โดยการแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บและกำหนดเวลาให้เหมาะสม สร้างเครือข่ายที่เหมาะสม

(3.4.3) ประสานงานกับร้านรับซื้อของเก่าที่มีอยู่ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียงในการรับซื้อขยะรีไซเคิล อาจจัดเป็นตลาดนัดรับซื้อขยะรีไซเคิล

(3.4.4) จัดระบบรวมขยะตามแหล่งการเกิดขยะใหม่ เช่น วัด ตลาด โรงเรียน สถานที่ราชการ ร้านค้า เป็นต้น

3.5 จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ โดยมีอาสาสมัครในชุมชน หรือในโรงเรียนดำเนินกิจการต่างๆ เช่น ตั้งศูนย์รีไซเคิลในชุมชน โครงการธนาคารขยะใน

โรงเรียนหรือชุมชน โครงการขยะรีไซเคิลแลกสิ่งของเช่น ดันไม้ ไข่ โครงการผ้าป่าสามัคคีรีไซเคิล โครงการทำน้ำหมักจุลินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ฯลฯ

ด้านที่ 2. แนวทางการนำไปปฏิบัติต้องดำเนินการดังนี้

- 1) ในการจะวางแผนกลยุทธ์ทุกครั้งต้องมีการทำ SWOT ทุกครั้งเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจทางเลือกกลยุทธ์
- 2) ใช้กระบวนการ A-I-C มาใช้ในการดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและให้ถือว่างานจะสำเร็จได้ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม
- 3) ใช้กระบวนการ PDCA มาใช้ในการส่งเสริม ควบคุมการดำเนินกลยุทธ์สู่ความยั่งยืน
- 4) ในการดำเนินงานต้องมีการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์วิจัยเพื่อให้ได้การดำเนินงานเป็นสากล ตามหลักวิทยาศาสตร์
- 5) ในการดำเนินงานผู้ดำเนินงานต้องมีความสนใจ เอาใจใส่และมีภาวะผู้นำ
- 6) ในการดำเนินงานต้องมีความต่อเนื่องและคิดค้นสร้างนวัตกรรมใหม่ตลอดเวลา
- 7) ในการดำเนินงานต้องสร้างกระบวนการทำงานให้เกิดพฤติกรรมต่อเนื่องและให้เป็นวัฒนธรรมในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากภารกิจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะขยะมูลฝอยมากขึ้น ความซับซ้อนมากขึ้น มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากขึ้น ในขณะที่เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล มีเงื่อนไขและข้อจำกัดในการบริหารงานทั้งในเรื่องคน วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ดังนั้นเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล จึงจำเป็นต้องปรับตัวเองให้พร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวให้ชัดเจนเป็นระบบและเท่าทันโดยใช้กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์มาใช้ เพราะการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์จะบอกถึงวิสัยทัศน์ ซึ่งคือจุดหมายการพัฒนาที่ชัดเจน มีการกำหนดพันธกิจเส้นทางเดินสู่จุดหมายอย่างเป็นขั้นตอนมีระบบมีการบูรณาการทรัพยากรบริการได้อย่างลงตัว เกิดประโยชน์สูงสุด มีการกำหนดแนวทางการปรับปรุงองค์กรให้พร้อมที่จะเดินทางสู่จุดหมาย มีการกำหนดวิธีการดำเนินงานที่ถูกต้องและมุ่งสู่จุดหมายให้ทันเวลา

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นเรื่องสำคัญที่เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเร่งรัดหาทางแก้ปัญหาโดยกำหนดระเบียบข้อบังคับและการนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นจริงและกระทำอย่างต่อเนื่อง
2. การจัดเก็บและการทำลายขยะมูลฝอยจำเป็นต้องมีวิธีการที่เหมาะสม ทั้งในด้านบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่และวิธีการดำเนินการกำจัดขยะที่เหมาะสมกับชุมชน กับคัดแยกขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ การแปรสภาพเป็นปุ๋ย หรือการจำหน่าย ก็เป็นสิ่งที่ทำให้ขยะมีคุณค่าขึ้น
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบลต้องสร้างความตระหนักและทัศนคติที่ถูกต้องในการลดปริมาณขยะลง เร่งการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนร่วมกันกำจัดขยะ เช่น ธนาคารขยะ ขยะรีไซเคิล การทอดผ้าป่าขยะ เป็นต้น
4. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้วัสดุต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อปริมาณขยะ การรณรงค์ลดการใช้โฟม ถุงพลาสติกหรือขวด รวมทั้งการกำจัดขยะเหล่านี้อย่างถูกวิธีอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. ในการวางแผนการดำเนินงานการจัดการขยะ ควรใช้กระบวนการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์
2. ในการดำเนินงานต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
3. ใช้วงจรคุณภาพเพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

เมื่อได้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้แล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า

1. ควรให้มีการศึกษาในเรื่องผลกระทบจากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะการบริหารจัดการขยะชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการขยะของประชาชนในเขต พื้นที่เทศบาลตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล
3. ควรศึกษาบทบาทของชุมชนที่มีต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
4. ควรศึกษาด้านการปลูกจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนในเรื่องการจัดการขยะที่เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

5. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนในการดำเนินการด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล

6. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนนอกเขตเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล